

ב' י"ז: וְעַתָּה - הטעם מלעיל בעי"ן^ב, והנו"ן בשווא נע".

ב' י': וְכִסְּףִי הָרַבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוֹ לְבַעַל - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתִּיבַת 'וְזָהָב', שהוא נִיגוֹן מַפְסִיק יותר מִהַתְבִּיר' שבתִּיבַת 'לָהּ'.".

ב' י"ב: וְעַתָּה - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'וְאַתָּה' באל"ף.*

ב' י"ג: וְהַשְׁבֵּתִי - הטעם מלרע בתי"ו.

ב' י"ד: אֶתְנָה - התי"ו רפה, ובשווא נח.

לִיַּעַר - הלמ"ד בשווא נע, ואין לקרוא 'לִיַּעַר' בפתח.

וְאֶכְלָתֶם - הטעם מלעיל בלמ"ד.

אֲשֶׁר תִּקְטִיר לָהֶם - יש לנגן את שני המונחים כראוי, ואין להשמיט את המונח הראשון ולהטעים 'אֲשֶׁר-תִּקְטִיר לָהֶם' במקף.⁸⁷

וַתַּעַד - הטעם מלעיל בתי"ו, והתי"ו בפתח.

ב' י"ד: וְהִשְׁמַתִּי גִפְנֹה / (וְהִשְׁמַתִּי גִפְנֹה) ^{טו}

¹ בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות כשליח ציבור מי שקורא כן. (וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).)

ובמשנה ברורה (ספ"ה) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כד מותר.

אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה.

⁸ ענין זה מבואר בגליון 116 פרשת בראשית תשע"ו הערה כ"ב.

ובעקרו השולחן (סימן ב"ג סעיף י"ה, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדיניותו אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות. וזמן הענין להזכיר את דברי היעב"ץ שכתב (הקדמת סידור, סוף בית אל): ד"בזכור הפה ומבטא השפה, צריך להיות שלם בחיתוך הלשון, כל מום לא יהיה בו, באות, בניקוד, בטעם, כהלכות לשון הקודש בכל תנאיו העד בעם, מה נמלצו אמרי נועם, ובייחוד שלא לקרות לעיניי אל"ף וכן ההי"ן.

¹ בניגון הטעמים המקובל יש נטיה לנגן ולהטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירוש העניין.

י' ואע"פ שדגש קל בא רק בראש תיבה או אחר שווא נח, כאן בא דגש קל אחד תנועה, משום שמשפט התיבה היה להגקד 'וַיִּדְעָתָ' בשני שוואים נחים בסוף התיבה (כמו: מִקְרָתָהּ לַמֶּדֶת), ומחמת שדרך שווא נח באות גרונית להתרחב לחטף, ראיה היתה האות ע"ן להתרחב לחטף פתח ולהגקד 'וַיִּדְעָתָ' ומחמת שלא יכול לבוא חטף לפני שווא התרחב החטף לתנועה גמורה ונוקד 'וַיִּדְעָתָ'. אך התי"ו נשארה דגושה בדגש קל, כדינה אילו היה מנוקד 'וַיִּדְעָתָ', שהיה בא דגש קל אחר שווא נח. וכן הוא בתיבות: 'הַגְעָתָ', 'שְׁמַעָתָ', 'וַיַּחֲדָ' (אבן עזרא שמות י"ח ט').

וכבר העירו על טעות נפוצה זו של הטעמת התביר בניגון מפסיק יותר מאשר הטפחא והשיבוש הנגרם מזה, בספר דברי קהילות (עמ' 48 הערה י'), ובספר עלה יונה (עמ' ת"ה).

ובמשנה (פסחים ה"ה ע"ב) איתא, שאחד מהדברים שאנשי ייחו עשו שלא כדין, שהיו כורכין את שמע, ופירש רבא בגמ' (י"ג ע"א) שהיו אומרים 'היום על לְבָבְךָ', וזה שלא כדין כי משמע שרק היום יהיו על לבבך ולא מחר. וההטעמה שם היא 'אֲשֶׁר אֲנִי מְצֹדֵה הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ' בתביר טפחא, וטעותם היתה שהפסיקו בתביר יותר מאשר בטפחא.

ח שאם לא יטעים כראוי ישמע שהם שני עניינים, שהקב"ה הרבה להם כסף, ושהשתמשו בוהבם כדי לייפות את הבעל, בעוד שפירושו שבכסף והזהב שהקב"ה הרבה להם. בהם השתמשו כדי לייפות את הבעל.

❖ חילופי נוסחאות ❖

ב' י"ב: וְאִישׁ לֹא־יְצִילָנָה / (וְאִישׁ לֹא־יְצִילָנָה)

בטפחא מקף מרכא – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ה
ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"יא ס"ב ס"ג ס"טו ס"יז, א"א א"ב א"ד א"ו א"ח
א"י. ~ ובדפוסים: לטריס, גיצבורג, קסוטו, קורן, ברויאר.

במרכא מקף טפחא – בכתבי היד: א"ג א"ה. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה.

ב' י"ד: וְהִשְׁמַתִּי גִפְנֹה / (וְהִשְׁמַתִּי גִפְנֹה) ^{טו}

^ט ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין דגש בא אחר שווא נע. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

ה' הגיית הדלי"ת הרפה דומה להגיית האות זי"ו, ואין כל קושי להגותה בשווא נח לפני האות תי"ו, אך כיון שאצל האשכנזים והספרדים נשתכחה הגיית הדלי"ת הרפה, והוגים כל דלי"ת כמו הדלי"ת הדגושה בדגש קל, נוצר קושי להגותה לפני האות תי"ו (וראה מה שכתב בזה בשו"ת פאת שדך ח"ב סוף סימן כ"ד).

⁸ ענין זה מבואר בגליון 116 פרשת בראשית תשע"ו הערה כ"ב.

^{יב} משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון 116 פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

^י ו"ע"פ שישווא הבא אחר הטעם הוא שווא נח, אפילו כשלפניו תנועה גדולה. כאשר הטעם נסוג אחור ממקומו, ובא אחריו שווא, השווא נשאר נע כדינו הרגיל אחר תנועה גדולה, שטעם שנסוג אחור אין כוחו כטעם לגבי זה, כיון שאינו מקום הטעם המקורי (מנחת שי בראשית י"ט ט' ט', בשם ערגת הבושם פ"ד ד"ה אמנם).

י' ואע"פ שדגש קל בא רק בראש תיבה או אחר שווא נח, כאן בא דגש קל אחד תנועה, משום שמשפט התיבה היה להגקד 'וַיִּדְעָתָ' בשני שוואים נחים בסוף התיבה (כמו: מִקְרָתָהּ, לִפְתָּהּ), ומחמת שדרך שווא נח באות גרונית להתרחב לחטף, ראיה היתה האות ע"ן להתרחב לחטף פתח ולהגקד 'וַיִּדְעָתָ' ומחמת שלא יכול לבוא חטף לפני שווא התרחב החטף לתנועה גמורה ונוקד 'וַיִּדְעָתָ'. אך התי"ו נשארה דגושה בדגש קל, כדינה אילו היה מנוקד 'וַיִּדְעָתָ', שהיה בא דגש קל אחר שווא נח. וכן הוא בתיבות: 'הַגְעָתָ', 'שְׁמַעָתָ', 'וַיַּחֲדָ' (אבן עזרא שמות י"ח ט').

^{טו} וכתב ברכך שלפי התחביר ההטעמה ברביע היא הנכונה, משום שאם מוטעם ברביע הפיסוק הוא 'וְהַשְׁמַתִּי גִפְנָה וְהָאֲנָתָה' ואם מוטעם במהפך הפיסוק הוא 'וְהַשְׁמַתִּי גִפְנָה, וְהָאֲנָתָה', וכיון שהם אתנה אחת כמו שמוכח מהמשך הפסוק, לכן הם צריכים להיות מחוברים בטעם כיוון שהם עניין אחד. אך באמת נראה שאין דבריו מוכרחים, וגם אם הם אתנה אחת יכולים הם להיות מופסקים בטעם, שכן דרך הטעמים פעמים רבות לחבר את האיבר הראשון אל הפועל, ואת האיבר השני להשאיר בפני עצמו (כגון: הִתְהַה תְּהוּ וְהָהּ, וְהָהּ תְּהוּ וְהָהּ). וזה כאילו נכתב 'והשמת' גפנה ו'השמת' אתנה'.

3